

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

6 (406)

NOVEMBER – DECEMBER 2023

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2023

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагадинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2023

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 6. Number 406 (2023), 142-152
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.623>

УДК 94(574); 913.1

© **G.Z. Iskakova^{1*}, A.S. Yskak², N.A.Tasilov¹, R.ZH. Mrzabayeva¹, 2023**

¹al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan;

²Narxoz University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: gali209@yandex.ru

EMPLOYEES OF POSTAL AND TELEGRAPH INSTITUTIONS OF THE SEMIRECHENSK REGION (SECOND HALF OF THE 19TH - FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY)

Iskakova Galiya Zeidildaevna — al-Farabi Kazakh National University, PhD doctor, senior lecturer
E-mail: gali209@yandex.ru. ORCID:0000-0003-3175-7930;

Yskak Akmaral Sydygalykyzy — Narxoz University, Doctor of Historical sciences, Associate Professor

E-mail: sakmaral7@gmail.com. ORCID 0000-0003-3998-584X;

Tasilova Naziya Aitbaevna — al-Farabi Kazakh National University, Candidate of historical sciences, associate professor

E-mail: tasnaz@mail.ru ORCID:0000-0002-9777-1893;

Mrzabayeva Raushan Zhaliyeva — Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty
E-mail: rosh85@mail.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2349-3162>.

Abstract. In the Semirechensk region in the second half of the 19th - first half of the 20th centuries, employees of postal and telegraph institutions served local institutions and residents, and a well-known hierarchical system was formed. In postal and telegraph institutions, Kazakhs mainly occupied positions in the lowest category. It is known that Kazakh officials very rarely worked in communications institutions, and in most cases worked as translators and secretaries. Also, maintenance of postal roads, road repairs and tax collection were carried out at the expense of the Kazakhs. At the end of the 19th - beginning of the 20th centuries, Kazakh officials began to work in postal institutions - one of the areas unfamiliar to them. They worked at the post office and telegraph office as officials of the IV category and rose to the rank of titular councilor. However, such achievements were very rare in Kazakhstan, and the vast majority of Kazakh officials were engaged only in translation work in various government bodies. This article examines the hierarchy and main activities of employees of postal and telegraph institutions that have developed on the territory of the Russian Empire as a whole. In addition, the experience of Kazakhs in postal and telegraph institutions is shown using the example of the Semirechensk region.

Keywords: communication, mail, telegraph, post roads, communication routes, zemstvo mail, employees of postal and telegraph institutions

Acknowledgement. *This study was funded by the Scientific Committee of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan (AP15473303 "Post-telegraph service in the Semirechye region - as part of the communications of the Russian Empire (1865–1917)").*

© Г.З. Искакова^{1*}, А.С. Ысқақ², Н.А. Тасилова¹, Р.Ж. Мрзабаева¹, 2023

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан;

²Нархоз университеті, Алматы, Қазақстан.

E-mail: gali209@yandex.ru

ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА ПОШТА-ТЕЛЕГРАФ МЕКЕМЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ (XIX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ- XX ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫ)

Искакова Ғалия Зейділдаевна — әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, PhD доктор, аға оқытушы

E-mail: gali209@yandex.ru. ORCID:0000-0003-3175-7930;

Ысқақ Ақмарал Сейдіғалиқызы – Нархоз университеті, т.ғ.д., қауымдастырылған профессор

E-mail: sakmaral7@gmail.com. ORCID 0000-0003-3998-584X;

Тасилова Назия Айтпаевна –әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, т.ғ.к., қауымдастырылған профессор

E-mail: tasnaz@mail.ru. ORCID 0000-0002-9777-1893;

Мрзабаева Раушан Жалиевна — Әл-Фараби Қазақ Ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

E-mail: rosh85@mail.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2349-3162>.

Аннотация. Жетісу облысында пошта-телеграф мекемелерінің қызметкерлері XIX ғасырдың екінші жартысы- XX ғасырдың бірінші жартысында жергілікті мекемелер мен тұрғындарға қызмет жасап, белгілі иерархиялық жүйесі қалыптасты. Қазақтар негізінен пошта-телеграф мекемелерінің төменгі санаттағы позицияларды иеленді. Сол сияқты пошта жолдарының қызметі мен қатынас жолдарын жөндеу мен салық жергілікті қазақтармен атқарылды. XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басында қазақ шенеуніктері өздеріне бейтаныс болып келген салалардың бірі пошта мекемелерінде қызмет жасай бастаған. Олар пошта-телеграф конторасында IV разряд шенеулігі қызмет жасап, титулярды советник дәрежесіне дейін жеткен еді. Алайда осындай жетістіктер Қазақстан бойынша өте сирек болып, қазақ шенеуніктерінің басым көпшілігі әртүрлі билік органдарында аударма ісіне ғана тартылды. Қарастырылып отырған мақалада жалпы Ресей империясында қалыптасқан пошта-телеграф мекеме қызметкерлерінің иерархиясы мен негізгі қызмет бағыттары қарастырылды. Сонымен қатар, Жетісу облысы мысалында қазақтардың пошта-телеграф мекемелерінде қызмет тәжірибелері көрсетілген.

Түйін сөздер: коммуникация, пошта, телеграф, коммуникация, пошта жолдары, қатынас жолдары, земстволық пошта, пошта-телеграф қызметкерлері

Бұл зерттеу Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылыми комитеті (AP15473303 «Жетісу облысында пошта-телеграф қызметі – Ресей империясы коммуникациясының бір бөлігі ретінде (1865–1917 жж.)») тарапынан қаржыландырылды.

© Г.З. Исакова^{1*}, А.С. Ысқақ², Н.А. Тасилова¹, Р.Ж. Мрзабаева¹, 2023

¹Казахский национальный университет имени аль-Фараби,

Алматы, Казахстан;

²Университет Нархоз, Алматы, Казахстан.

E-mail: gali209@yandex.ru

СЛУЖАЩИЕ ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ СЕМИРЕЧЕНСКОЙ ОБЛАСТИ (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX ВЕКА)

Исакова Галия Зейдилдаевна — PhD, старший преподаватель, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

E-mail: gali209@yandex.ru ORCID:0000-0003-3175-7930;

Ысқақ Ақмарал Сейдигаликовна — д.и.н., ассоциированный профессор, Университет Нархоз, Алматы, Казахстан.

E-mail: sakmaral7@gmail.com. ORCID 0000-0003-3998-584X;

Тасилова Назия Айтпаевна — к.и.н., ассоциированный профессор, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан.

E-mail: tasnaz@mail.ru. ORCID 0000-0002-9777-1893;

Мрзабаева Раушан Жалиевна — Казахский национальный университет имени Аль-Фараби, Алматы, Казахстан

E-mail: rosh85@mail.ru. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2349-3162>.

Аннотация. В Семиреченской области во второй половине XIX — первой половине XX века служащие почтово-телеграфных отделений обслуживали местные учреждения и жителей, при этом сформировалась известная иерархическая система, где казахи в основном занимали должности низшей категории, они так же осуществляли обслуживание и ремонт почтовых дорог и сбор налогов. В конце XIX - начале XX века казахские чиновники стали работать в одной из незнакомых им сфер - в почтовых учреждениях. Они работали на почте и телеграфе чиновниками IV разряда и обычно дослуживали до должности титулярного советника. Однако подобные достижения были очень редки в Казахстане, и подавляющее большинство казахских чиновников занимались только переводческой работой в различных органах власти. В данной статье рассмотрены иерархия и основные направления деятельности служащих почтово-телеграфных учреждений, сложившихся на территории Российской империи. Показан опыт казахов в почтово-телеграфных учреждениях на примере Семиреченской области.

Ключевые слова: коммуникация, почта, телеграф, почтовые дороги, пути сообщения, земская почта, служащие почтово-телеграфных учреждений

Исследование выполнено при финансовой поддержке комитета Науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан (AP15473303 «Почтово-телеграфная служба в Семиреченской области – как часть коммуникации Российской империи (1865–1917 гг.)»).

Introduction

At the beginning of the 20th century, Kazakh officials became known for their work in the post-telegraph and railway sectors. They were constantly on business trips and performed their duties in a large space. In the region under consideration, Kazakh officials, who were mainly involved in translation and administration, rarely rose in rank and advanced in rank. The overwhelming majority of them came from the lower social classes or financially secure families, which, as is clear from the documentation studied, were still unable to provide financial benefits for their representatives. At the large-scale interstate level, titled individuals or aristocrats with European education were engaged in translation activities.

In addition, Kazakhs occupied lower category positions in post and telegraph institutions. Therefore, it helped to regulate and provide transport and road traffic. In addition to factors such as weapons, troops, equipment, and tactics, leading and important factors in the implementation of the empire's policy were logistics and supply. In the middle of the 19th century, during the military campaigns of the troops of the Russian Empire to the Central Asian states, Kazakhs' knowledge about the local climate and economy was used. Therefore, the experience of the local people is described by A. Morrison, as the key moment was the riders who could take care of the animals. Without this, the operation would have had a positive outcome [Morrison, 2014: 446, 450]. Similarly, in the region, local Kazakhs' knowledge of the environment was used in various fields, including the postal service and the organization of the postal service.

Research materials and methods

A variety of office documentation reflecting the activities of postal and telegraph institutions and employees of postal and telegraph institutions is also concentrated in the funds of the Central State Administration of the Republic of Kazakhstan. Fund 194 entitled “Verny regional postal and telegraph office of the Turkestan postal and telegraph district of the city of Verny, Semirechensk region (1872-1917)” This fund contains such materials as - regulations, administrative, organizational and technical documentation, statistical reports of central and local postal and telegraph communications departments, official correspondence between the regional administration and postal and telephone departments.

Similarly, the Central State Archive of the Republic of Kazakhstan No. 44 - "Semirechensk Regional Administration" contains a collection of historical documents related to the management of the region covering a large area of Turkestan at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. Valuable information about civil service officials (employees) was obtained from two large cases of the regional administration. Case 421 contains documents related to individual employees of the

oblast and district administrations, while case 2127 contains inspection records of oblast-wide institutions conducted by the military governor of the oblast in 1904. Of course, within the framework of this topic, first of all, to clarify the common issue about the officials and employees of the postal and administrative branches. an attempt was made.

The next group of sources includes «Memory books» («Pamiatnye knizhki»). These are yearbooks of official reference information, published in 89 provinces and regions of the Russian Empire from the mid-1830s to 1917. Released by local officials and internal affairs bodies. Currently, memorial books are one of the most valuable provincial sources of information on history, an important source of genealogical information along with such sources as "provincial gazettes", "diocesan gazettes", "provincial reviews", "work of provincial scholarly archival commissions", etc.

Memorial books allow you to obtain information about the composition and occupation of residents, the state of nature, the economy, and everyday life. Of the well-known publications that have survived to this day, you can familiarize yourself with the following for the Semirechensk region: Address-calendar of employees of the Semirechensk region for 1897 (Adres-kalendar, 1897). In it you can find information on the leaders of the civil and military departments. The following year, this directory was already called "Memorial book and address-calendar of the Semirechensk region" ("Pamiatnaia knizhka i adres-kalendar Semirechenskoi oblasti"). The regional statistical committee published similar publications in subsequent years. In 1903, the publication was called "Review of the Semirechensk Region for 1902." It should be noted that, unlike commemorative books and address calendars, which were published in advance for the upcoming calendar year at its beginning, reviews were printed after the end of the calendar day. Karasytyrylyp otyrgan takyryp ayasynda 1897, 1898, 1900, 1901, 1905 zhyldar aralygynda basylymdary taldanyp oblys, district, kala dengeyindegi post-telegraph mekemelerin kyzmetker lerinin esimderi anyktaldy.

Results and discussion

About the specifics of employees of the postal service and post-telegraph institutions in the general and individual gubernias of the Russian Empire, A. Buchheim E.O. (Bukhgeim, 1901:15), K.V. Bazilevich (Bazilevich, 1927: 6), V. Morev (Morev, 2019:203-208), M. Romashova (Romashov, 2005,198), E.V. Muminova (Muminova, 2009: 22), I.I. Voronov (Voronov, 2020:165-173) analyzed in detail in his works. The work of Z. Adilbekov reflects the experience of postal institutions in Kazakhstan (Adilbekov, 2015: 41-43). In addition, researches about Kazakh officials in postal and telegraph institutions were carried out by A.A. Aitmukhambetov (Aitmukhambetov, 2010:130-131), M.R.Satenova (Satenova, 2014).

Post and telegraph institutions in Zhetysu region

In the Russian Empire, according to the general legislation, the following hierarchy of post and telegraph institutions was in use: the main administration of posts and telegraphs, post-telegraph districts, post-telegraph offices and departments

, postal stations.). The following information is provided in the document "Collection of postal orders and orders by the Postal and Telegraph Department": Post offices: Provincial, Oblast, Border and District; Post offices: in generally populated areas and in some provincial cities (urban). Stations receiving and issuing correspondence". Accordingly, the hierarchy of postal offices in the Semirechensk region was formed according to the system in the empire as a whole. For example, in 1872, the Zhetysu regional post office looked after the Turkestan post-telegraph district. It includes: Kopalsky, Tokmasksky, Lepsinsky district post offices; There were Karakolsky, Sergiopolsky, Urzharsky, Kuldzhinsky post offices. According to the annual report of the head of the postal department of Semirechensk region (upravlyuyushchy pochtovoi tsamily of Semirechenskoy oblasti), Semirechensk region has 6 postal tracts, 86 post stations, 23 mailboxes, and these boxes are shipped 1-2 times a day. And in 1884, post and telegraph institutions in the region came under one administration. All post and telegraph institutions entered the reorganized Turkestan post and telegraph district on May 28, 1886 (Obzor Semirechenskoy oblasti, 1890:57). In 1882-1899, 15-19 post and telegraph institutions worked in Zhetysu region. Among them are post and telegraph offices (Vernenskaya (III class), Zharkenstskaya and Kuldzhinskaya (V class), Kopalskaya, Pishpekskaya, Sergiopolskaya, Tsaritsynskaya, Bakhtinskaya (VI class)), post and telegraph departments (departments) (Borohudzirskoe, Iliyskoe, Malo- Ayaguzskoe, Otarskoe, Urdzharskoe), post offices (Lepsinskaya, Prezhevskaya (VI class)) and post offices (Narynskoe, Sarkanskoe, Tokmaskskoe).

Between 1882 and 1899, 76-138 specialists worked in 6 postal tracts with a length of $2168 \frac{3}{4}$ versts (about 2312.8224 km). For example, according to the statistics of 1897, Zhetysu region with a population of 990,107 was served by only 20 post offices with 137 specialists. Each employee served approximately 7,000 residents.

Postal and telegraph employees

In the second half of the XIX century and the beginning of the XX century, representatives of various social groups worked in post and telegraph institutions. In the period from 1851 to 1885, the postal service was managed by the head of the Post Office in the region. And its main function is to control the financial activities of the institutions under its control, to publish the charters on the organization of the postal service, to supervise the execution of the tasks of the Postal Department of the district post offices, to hire and dismiss the employees of post and telegraph institutions. He approved the transfer of employees from rank to rank based on merit. The heads of post offices performed the same functions locally, limited only to the district or a certain post station. Deputy head of the Post Office (pomoshnik upravlyayushchego pochtovoy chastu) or head of the post office (nachalnik poshtovoy kontori). All postal workers are divided into 6 ranks. This category did not include small employees such as guards, letter carriers (storozh, rassylny). The number of specialists of the post office was on average 10-11 people.

Employees of post and telegraph institutions were fully provided by the state. In addition to the salary, they were given additional money for uniforms and food. The transfer of employees from rank to rank was under the authority of the head of the

department. And they, in turn, were promoted by the post or telegraph department. Promotion of officials in the telegraph department was usually carried out 3 times a year: on January 1, May 1, and September 11. Due to the merger of post and telegraph departments in 1885, the term "post-telegraph authority" was used until 1918.

In the post-telegraph district (PTO), the district head (nachalnik okruga), two assistants, a case manager, an accountant (from the accountant), two of their assistants; two chief mechanics (senior mechanics) and three junior mechanics. About 14 people served. Management and coordination in the post-telegraph district was carried out by the head of the post-telegraph district. He was responsible to the Post and Telegraph Board. Two assistants, a chief mechanic and an administrative department served under his direct supervision. His assistants are the administrative management and control of postal and telegraph institutions, the penal department (execution department) (related to the punishment and fines of employees). The chief mechanic was responsible for the technical support of the post-telegraph district (Romashov, 2005: 140-145).

It is also necessary to consider some issues related to the formation of staff in postal and telegraph offices. Enrollment in the service was carried out after submitting the relevant documents: identity card, forgiveness for employment, petition (which, however, was not always required). It was also necessary to present a certificate of "completion of a course of science" from a district school, or an equivalent educational institution, without which enrollment in active service could not take place in any case, since a postal worker simply had to be literate. The most important document when applying for a job was an examination sheet, which contained information about the tests passed to determine knowledge of the profession.

Apprentices to the position of overseer were allowed only in provincial offices, i.e. in Samara, Orenburg, Ufa and only in extreme cases, at the postal and telegraph offices closest to the indicated places. Tests in knowledge of the service for the position of supervisor were carried out exclusively in Samara, Orenburg and Ufa. Upon completion of the study of postal and telegraph business, applicants passed exams in the following disciplines: postal business, rules of telegraph correspondence and technical skills. For telegraph operators, tests were carried out on receiving dispatches in Russian and foreign languages (French and German). Upon completion of training, they were assigned the 6th category, with a salary of 360 rubles per year. The final exam was necessarily held in Samara, Orenburg, Ufa, Troitsk and Nikolaevsk. They could improve your well-being a little in the new postal and telegraph offices opened in the Asian part of Russia. There, in order to attract employees, a number of benefits were provided: higher salaries, payment from a third to the full annual salary (depending on the distance where the institution was located and the marital status of the employees) for promotion, etc.

All officials of the office and postal and telegraph service were supposed to have ranks according to the hierarchy: 14th grade - collegiate registrar, 12th grade - provincial secretary, 10th grade - collegiate secretary, 9th grade - titular councilor,

8th grade - collegiate assessor, 7th grade - court councilor (Romashov, 2005: 154-155).

Kazakh coachman (yamshik)

Yamshchiks, one of the lowest-ranking positions in the post office, were mostly Kazakhs. Yamshchik (Yamskaya gonba) is a person who carries mail and other goods on horseback. Their main activity was to deal with mail transportation and management of postal stations (maintenance of stables, workshops, crew repair, etc.). To fulfill the requirements of the treaty, they had to have strong, hardy horses, quality harnesses, sledges and carts. Carriage houses (karetniki) are sheds for carriages and other crews. In order to engage in Yamskaya gonba, Yamshchiks had to have the appropriate skills and qualities. They had to be physically strong, hardy, well-disciplined, and knowledgeable about local climatic features and surrounding environment. If we talk about several factors that complicate postal transportation in the territory of Kazakhstan: harsh climatic conditions in winter, geographical features, large distances between settlements and postal stations, constant work in field conditions both day and night. In addition, the main thing in the work of the yamshchik was the care of the horse. Tuning and waiting for them, preparing them for a long journey was the basis of the productive work of the yamshchik.

Table-1. Information about coachmen at stations subordinate to the Vernenskaya postal and telegraph office (Gazette of stations subordinate to the Vernenskaya postal and telegraphic office) 1911

№	Station names	According to the condition there should be	How many currently available	Consists of what age and legalized species
1	Liubavinskaia	12	Russians 0, kazakhs 12	2 of them do not have a residence permit
2	Kazansko-Bogorodskaia	11	Russians 1, kazakhs 0	From 20 to 48 years
3	Samsinskaia	11	Russians 0, kazakhs 9	Two are missing
4	Targapskaia	12	Russians 0, kazakhs 11	
5	Otarskaia	13	Russians 0, kazakhs 13	
6	Kurdaiskaia	13	Russians 0, kazakhs 13	

As in other regions, parcels were transported by train. Before driving the train, horses were prepared (otkarmlivali) for about 10 days. On the first day of the train ride, the horses were not given food. At the second station, only one pood of sugar was divided among five horses, and one cup of water was given. The amount of feed and water increased as they moved from station to station, and finally they were given freedom to eat and drink.

Yamshchiks were also among the Kazakhs. The main requirement for them: certificate of "blagonadezhnosti" issued by the head of the bolus (удостоверение о благонадежности), their age should be between 20 and 48 years old. He was hired on the basis of that. Among them are Mamin Tursynbekov, Nurmak Daniyarov, residents of village No. 5 of Kargaly Boly, Abdibai Narbekov, resident of Botpai Boly. At some stations in the Zhetysu region, only their number is indicated. From it we can see that there were mainly Yamshchik Kazakhs (Table-1).

Kazakh officials.

According to the research of scientists, at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, Kazakh officials began to work in postal institutions, one of the fields that were unfamiliar to them. We can see that their number is very small. For example, in the Omsk post-telegraph district, Dosmukhamed Kemengerov, a titular adviser, reached the rank of official of the IV rank, and then the collegiate adviser (college adviser) reached the rank of an official of the VI rank. He served in Akmola and Tobolsk offices in the Omsk post-telegraph district (Aitmukhambetov, 2010: 130-131).

It is known that in March 1901, the manager of the office of the steppe governor-general V.S. Losevsky petitioned the head of the Omsk department for the transportation of mail, S.I. Uspensky, about the appointment of the son of the collegiate adviser to Sultan Ablaykhanov, Madalkhan, to the position of a traveling official. In a reply letter to S.I. Uspensky reported that "... in order to correctly and successfully carry out the work in postal cars, the head of the Main Directorate of Posts and Telegraphs, by order No. 5 dated August 3, 1900, proposed staffing traveling officials and their assistants with ranks of postal institutions and mainly those who have served as a postal and telegraph official for at least two years and have acquired skills and sufficient knowledge in postal office work." In this connection, the provision of this position to Sultan Madalkhan was refused. However, such achievements are very rare in Kazakhstan, and the vast majority of Kazakh officials are involved in translation and administrative work in various authorities. The main reason for this is that case management is a means of inter-connecting the spheres of management and it is considered as an important sphere due to the provision of exchange of documentary information. That is why specialists with special professional military education and training, who know the traditions of the local people and the state structure, were needed in this field. If one of the most significant problems of relations with the local population in the colonial empires was language and it remained for a long time. Undoubtedly, this sensitive issue was primarily related to local personnel issues such as translators and office workers who were the link between the Russian administration and the local population.

Naturally, translators, among other positions, were a prominent figure with a special status due to the service of translating to understand each other, when communication as a means of communication, postal service, occupied a leading position in the management activities of the Russian administration in the Kazakh steppe. One such prominent figure was the official on special assignments Asfandiyarov, who began his career as a translator (Turkestan v imperskoi politike, 2016:322) In addition to translators, clerical workers - clerks, clerks, clerks, clerk assistants, clerical officials, clerical servants, registrars and archivists - also achieved special status. .

The training of clerks and clerks for office work at various levels began with the opening of various educational institutions outside and on the territory of Kazakhstan itself. Along with the famous Omsk Asian School, the training of scribes and translators was carried out by other educational institutions such as the Omsk Asian School, the Translation School in Gulja and the Faculty of Oriental Studies

of Kazan University. Those who completed the course of the Special Department of Translators at the Omsk Military Gymnasium filled the positions of interpreters and Sultan clerks until 1870, i.e. abolition of this course (Kazakhi Evrazii, 2016). However, the Translation School in Gulja also trained translators of Persian, Chinese, Manchu and Tatar languages, who were involved in the civil service in the Semirechensk region

It is known that one of all educational institutions for training civil servants was the Omsk Asian School. According to Dalaeva T.T. “The desire to get an education at this school was, of course, due to the fact that it was a channel for Kazakhs from the “black bone” to obtain positions in district orders and volosts in order to be able to participate in government at the local level. Often the first step in a career was the position of clerk. Maintenance of students in the school from the amount allocated for the establishment of schools and school benefits in external districts from the Omsk District Treasury (Kazakhi Evrazii, 2016:83). On the other hand, it is possible that obtaining a position as a translator was the only opportunity for all representatives of the local population to obtain a civil rank and through such service to show their trust to the Russian government. Awarding, which became widespread from the time of Catherine II, paved the way for the Russian administration to reward Kazakh rich and dignitaries with various honors and gifts in the following centuries. Catherine II in 1784 by his decree, he offered monetary rewards to Nuraly Khan, satisfied his personal requests, and recommended cooperation with local administrative bodies. All such actions prompted the Kazakhs to offer their necks as a sign of faithful service and trust to His Majesty the Emperor. It would be enough if any award was approved with a single purpose, that is, to express "high confidence" in His Majesty the Emperor.

In any case, there was always a shortage or instability of specialists in the civil service. In this regard, in the 19th century in the second half, more precisely in 1878. The State Council, on the recommendation of the Minister of War, allows representatives of the taxable class to perform the work of office workers in the Turkestan region (Paolo Sartori, 2010). *It should also be noted that the profession of a translator in the colonies was not very attractive from a financial point of view, so young specialists who graduated from the Faculty of Oriental Studies in Kazan tried to make a career in central institutions, that is, the ministries of the metropolis. As this situation in the Russian East became more complicated, even the governor of Orenburg, on December 1, 1845, submitted an application to Kazan University to hire candidates for the position of translator from the Tatar language. Because many drop out after university, not wanting to get a job with a low salary. Consequently, the empire decides to end the careers and employ orientologists and according to which graduates of Kazan University scholarships must complete at least six years of compulsory public service.*

Conclusion

In conclusion, employees of post and telegraph institutions served local institutions and residents in Kazakhstan in the second half of the XIX century and the first half of the XX century, and a certain hierarchical system was formed. Kazakhs mostly occupied lower category positions in postal and telegraph

institutions and were rarely found in the ranks of officials. It is known that Kazakh officials very rarely work in institutions in the field of communication, and in most cases they are employed as translators and secretaries. Also, clerical workers were not subject to strict requirements regulated by a special regulatory act. The main qualification requirement for clerks in particular was knowledge of clerical work and moral qualities. The most important requirement for the Kazakhs was to faithfully serve the Russian administration by making an oath, and rewarding was an instrument of their bribery, as was common since the reign of Catherine II.

REFERENCES

- Adres-kalendar sluzhashchikh v Semirechenskoi oblasti na 1897 g (1897). Vernyi. [In Russ.]
- Adilbekov Z. (2015) *Қазалы қаласындағы пошта қызметі мен пошта-телеграф kontorанын тарихынан (XIX gasirdyn sony-XX gasirdyn basy)* [From the history of postal service and post-telegraph office in the city of Kazaly (end of the 19th century - end of the 20th century)]// *Ozbekali Zhanibekov okulary*. – Almaty, 1 T. 41-43 b. [In Kazakh].
- Aitmukhambetov A.A. (2010) *Kazakhskie sluzhashchie Rossiiskoi imperii: formirovanie, professionalnaia i obshchestvenno-politicheskaia deiatelnost v XIX-nachale XX vv. (istoricheskii aspekt)*. Dissertatsiia na soiskanie uchenoi stepeni doktora istoricheskikh nauk Semei. -346 s. [In Russian]
- Bazilevich, K. (1927). *V. Pochta v Rossii v XIX veke* [Post in Russia in the 19th century]/ K. V. Bazilevich. - M. - 196 s. [In Russian]
- Bukhgeim E.O. (1906). *Ocherk pochtovo-telegrafnogo dela v Rossii i zagranitse* [Essay on postal and telegraph business in Russia and abroad]. - M. -15 s. [In Russian]
- Kazakhi Evrazii: istoriia i kultura: sb. nauch. Trudov* (2016). Omsk: Izd-vo Om. gos. un-ta im. F.M. Dostoevskogo; Pavlodar. – 314 s.
- Morrison, Alexander. (2014) “Camels and Colonial Armies: The Logistics of Warfare in Central Asia in the Early 19th Century.” *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, vol. 57, no. 4, pp. 443–485. <http://www.jstor.org/stable/43303600>. Accessed 28 Sept. 2023.
- Morev V.A. (2019). *Sibirskaiia telegrafnaia magistral: k istorii stroitelstva (1860–1890-e gg.) [Siberian telegraph mainline: on the history of construction (1860–1890s)]// Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta, Istoriia. № 59. - S. 203-208.* [In Russian]
- Muminova E.M. (2009) *Rol sredstv sviazi i tekushchei korrespondentsii v rusko-turetskoi voine 1877-1878 gg. (Balkanskii teatr boevykh deistvii)* [The role of communications and current correspondence in the Russian-Turkish war of 1877-1878. (Balkan theater of operations)] // avtoreferat diss. na soiskanie uchenoi stepeni k.i.n. – M, 2009. – S. 22. [In Russian]
- Obzor Semirechenskoi oblasti za 1889 god. (1890)–Vernyi.* <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/49777-za-1889-god-1890#mode/inspect/page/59/zoom/4> (24.03.2022).
- Paolo Sartori, Vienna Shableyand Pavel Shabley (2010) *Empire made me: pervukhin and his exploits in the kazakh steppe.* <https://www.oeaw.ac.at/sice/sice-blog/empire-made-me-pervukhin-and-his-exploits-in-the-kazakh-steppe>
- Romashov M.V. (2005). *Pochtovaia, telegrafnaia i telefonnaia sviaz v Samarskoi gubernii (1851-1917 gg.)* [Postal, telegraph and telephone communications in the Samara province (1851-1917)]: diss. na soiskanie uchenoi stepeni k.i.n. – Samara. – 198 s. [In Russian]
- Satenova M.R. (2016) Nabroski k portretu sultana Ish-Mukhammeda Ablaihanova // Sait Instituta istorii i etnologii im. Ch.Ch. Valikhanova – 2014. – 15 oktiabria.* [In Russian].
- Turkestan v imperskoi politike Rossii: Monografiia v dokumentakh.* (2016) -M.Kuchkovo pole, 2016. — 880 c
- Voronov I.I. *Pochtovyi departament v tsarstvovanie Aleksandra II (1855–1881 gg.)*.(2020). [Postal department in the reign of Alexander II (1855–1881)]// *Vestnik Gumanitarnogo fakulteta. № 12. S. 165-173.* [In Russian].

**МАЗМУНЫ
ПЕДАГОГИКА**

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздықбаева, А.М. Байкулова ЖЕЛІЛІК КОММУНИКАЦИЯ МӘДЕНИЕТІ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ЭТИКЕТ ТЕОРИЯЛАРЫНЫҢ ДИСКУРСТЫҚ ТАЛДАУЫ.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.Қ. Қорғанбаева, Д.Ә. Қаражанова МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУДАҒЫ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	18
С.Қ. Әбілдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, Қ.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДА КӨЛДЕНЕҢ DAҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Кітапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ – МЕКТЕПТЕГІ МЕТАПӨНДІК БІЛІМ БЕРУ НӘТИЖЕЛЕРІН МОНИТОРИНГЛЕУДІҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкевич БИОАЛУАНТҮРЛІКТІ ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕСІН ТҰРАҚТЫ ДАМУ МҮДДЕСІНДЕ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ КІРІКТІРУ.....	52
А.Н. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серікова STEAM ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ DAҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек БОЛАШАҚ БИОЛОГИЯ ПӘНІ МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУ БАРЫСЫНДА ЦИФРЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАОК-ДЫҢ MAҢЫЗЫ	76
М. Аширмбетова, Д. Шаяхметова УНИВЕРСИТЕТ СТУДЕНТТЕРІНІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН БІЛУ DEҢГЕЙІН ЖОҒАРТУДА КОГНИТИВТІ СТРАТЕГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Құлжанбекова, А. Хамидова ТҰРАҚТЫ ДАМУ ҮШІН ТІЛДІК БІЛІМ БЕРУ БІЛІМ БЕРУ BAҒДАРЛАМАСЫНА МЕДИА САУАТТЫЛЫҚТЫ ЕНГІЗУ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Қуралбаева, А.Б. Сақулова ОРТА МЕКТЕПТІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІ ОҚУЛЫҒЫНА ЕНДІРІЛГЕН МӘТІНДЕРДІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ MAҢЫЗЫ.....	112
М. Ерденев МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭТНОБОТАНИКАЛЫҚ БІЛІМДІ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҒЫЛЫМИ ТАНЫМДЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	126
Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫНДА ПОШТА-ТЕЛЕГРАФ МЕКЕМЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ (XIX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫ- XX ҒАСЫРДЫҢ БІРІНШІ ЖАРТЫСЫ).....	142
Ғ.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев БИОЛОГИЯ ПӘНІНДЕ STEM ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ІЗДЕНУШІЛІК DAҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	153
Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимқулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек МЕКТЕП МАТЕМАТИКА КУРСЫНЫҢ «TEHDEУЛЕР MEH TEHСІЗДІКTEP» MAЗMҮНДЫҚ ЖЕЛІСІН ОҚЫП-ҮЙPEHУДЕ APACAC OҚЫТУ TEХНОЛОГИЯСЫН ҚOЛДАНУ.....	169
Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абильдинова, Джелал Карача ӘДЕБИ ШOЛУ: ЖAҢAPТЫЛАТЫН ЭНЕРГИЯ КӨЗДЕРІ MEH БІЛІМ БЕРУДЕГІ AҚПAPATТЫҚ TEХНОЛОГИЯЛАP APACЫHДАҒЫ БАЙЛAНЫС.....	185
М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева ОРТАЛЫҚ АЗИЯҒА ИСЛАМНЫҢ ТАРАЛУ ТАРИХЫНА ҚАТЫСТЫ KEЙБІP MӘCEЛEP (Bатыс зерттеушілерінің еңбектері бойынша).....	196
Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Аманғалиева ОРТА MEКTEПTE TPИГOHEMETPИЯЛЫҚ ФУHКЦИЯЛАP APҚЫЛЫ KEЙБІP ФOPМУЛАЛАРДЫ ДӘЛEЛDEУ.....	212

Г.Б. Қыдырбаева, А.С. Стамбекова БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӨП ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕГІ СЛІТ ТЕХНОЛОГИЯСЫНА КӨЗҚАРАСТАРЫ.....	229
Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдавлетова, Б. Еділ, Р.Ж. Мрзабаева «СЫРЫМ ДАТУЛЫ БАСТАҒАН ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КӨТЕРІЛІС» ТАҚЫРЫБЫН ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ ПӘНІНДЕ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	242
Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова ЖАППАЙ АШЫҚ ОНЛАЙН КУРСТАРЫ (MOOCS) – БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЙЫНДЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ ҚҰРАЛЫ.....	254

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадинова, Ж.Т. Темірханов ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ: МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ПЕРСПЕКТИВАСЫ.....	271
Е.Б. Аймағамбетов, М.Қ. Жоламанова, Е.А. Ставбунник ӨҢІРДІҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫН МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫҢ ЖАЙ- КҮЙІН ТАЛДАУ (ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА).....	288
А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, С. Christauskas МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТИ ДАМУЫ ШЕҢБЕРІНДЕ ТАБИғИ РЕСУРСТАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	302
Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫҚ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	316
М.Қ. Болсынбек, Р.А. Ерниязов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова БУХГАЛТЕРИЯДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ҚИЫНДЫҚТАРЫ.....	333
А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, Қ.Ж. Демеуова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКА САЛАЛАРЫ БӨЛІНСІНДЕ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТІ ДАМУЫ ЖОЛДАРЫ.....	345
З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов ЛОГИСТИКА КӘСПКЕРЛІК ТИІМДІЛІГІНІҢ НЕГІЗГІ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	358
А.М. Казамбаева, С.М. Есенғалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А. А. Саякбаева АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ӨНДІРСІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ТӘСІЛДЕРІ: ҒЫЛЫМ МЕН БИЗНЕС АРАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ РӨЛІ.....	376
Г.К. Кеңес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫНА КӨШУДІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ-ӘЛЕУМЕТТІК ӘСЕРІ.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Қадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ДАМУШЫ ЕЛДЕРДЕГІ ТІКЕЛЕЙ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР (АФРИКА ҰЛЫ КӨЛДЕРІ ЕЛДЕРІНІҢ МЫСАЛЫНДА).....	413
Б.С. Қорабаев, Г. Абуселидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ТАБИғАТТЫ ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ШЫҒЫНДАР ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ЕСЕБІ МЕН ТИІМДІЛІГІН ТАЛДАУ МОДЕЛДЕРІНІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова КӨШІ-ҚОН САЯСАТЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ – ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б.Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов ӨҢІРДІҢ АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНІН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ЖАЙ-КҮЙІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	462
Е.Т. Меңдіқұл, Г.К. Кеңес, Ж.К. Басшиева, Э.С. Балапанова, Р.К. Айтманбетова АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕН ЖӘНЕ ОНЫҢ ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	483

Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырқа ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСПКЕРЛЕРДІҢ ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Қожамжарова ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова ЕҢБЕКПЕН ҚАМТЫЛҒАН ХАЛЫҚТЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫН РЕТРОСПЕКТИВТІ ТАЛДАУ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова АДАМИ КАПИТАЛДЫҢ САПАСЫН ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАҒАЛАУ (ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫ БОЙЫНША).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ЖҮЙЕЛЕРІНІҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯСЫ ЖӘНЕ КӘСПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРАМДЫЛЫҒЫН БАҒА АЛУ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.Қ. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несіпбеков, И. Узун ИННОВАЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН АНЫҚТАУ ҮРДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.Қ. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТРАНСФЕРТІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АӨК-НІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕТІГІ.....	593

СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИКА

У.М. Абдиганбарова, А.Д. Сыздыкбаева, А.М. Байкулова ДИСКУРСИВНЫЙ АНАЛИЗ ТЕОРИЙ СЕТЕВОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ И ЦИФРОВОГО ЭТИКЕТА.....	7
М.У. Абдинаги, Ж.К. Корганбаева, Д.А. Каражанова ОСОБЕННОСТИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТА.....	18
С.К. Абильдина, А.О. Әукен, И.Д. Бакирова, К.Ж. Балапанова, Ж.У. Дагарова РАЗВИТИЕ ТРАНСВЕРСАЛЬНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	28
С.Т. Айтбаев, С.В. Суматохин, А.А. Китапбаева, Д.У. Сексенова, Г.Б. Аталихова ФОРМИРУЮЩЕЕ ОЦЕНИВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ МОНИТОРИНГА МЕТАПРЕДМЕТНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ В ШКОЛЕ.....	38
М.Б. Аманбаева, А.Д. Майматаева, С.А. Есентурова, П.В. Станкеевич ИНТЕГРАЦИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ИССЛЕДОВАНИЙ БИОРАЗНООБРАЗИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	52
А. Аманжолова, Р.К. Измагамбетова, О.С. Серикова РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ НАВЫКОВ ДЕТЕЙ СТАРШЕЙ ГРУППЫ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ STEAM.....	63
А.Г. Аубакир, Д.У. Сексенова, Т.Р. Оспанбек ЗНАЧЕНИЕ МООК В ФОРМИРОВАНИИ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ.....	76
М. Аширимбетова, Д. Шаяхметова ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОГНИТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ.....	93
П. Елубаева, М. Буркитбаева, Г. Кулжанбекова, А. Хамидова ВКЛЮЧЕНИЕ МЕДИАГРАМОТНОСТИ В ПРОГРАММУ ЯЗЫКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ИНТЕРЕСАХ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	102
Ж.С. Ергубекова, А.А. Куралбаева, А.Б. Сақулова ДИДАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТЕСТОВ, ВКЛЮЧЕННЫХ В УЧЕБНИК КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ.....	112

М. Ерденов

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ НАУЧНОГО ПОЗНАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ
ВНЕКЛАССНОЕ ОБУЧЕНИЕ ЭТНОБОТАНИЧЕСКИМ ЗНАНИЯМ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ
ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....126

Г.З. Искакова, А.С. Ысқақ, Н.А. Тасилова, Р.Ж. Мрзабаева

СЛУЖАЩИЕ ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ СЕМИРЕЧЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
(ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА XX ВЕКА).....142

Г.И. Исаев, Д.Ж. Юсупова, А.И. Исаев

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ
ВНЕДРЕНИЯ STEM-ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕДМЕТ БИОЛОГИИ.....153

Р.И. Кадирбаева, Б.Т. Алимкулова, А.М. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛЬНОМ КУРСЕ
МАТЕМАТИКИ (НА ПРИМЕРЕ ТЕМЫ «УРАВНЕНИЯ И НЕРАВЕНСТВА»).....169

Ж.Р. Каратаева, Г.М. Абылдинова, Джелал Карача

ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР: ВЗАИМОСВЯЗЬ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ
ЭНЕРГИИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИИ.....185

М.А. Касимбекова, Е.Т. Картабаева, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМА ПРОНИКНОВЕНИЯ И УТВЕРЖДЕНИЯ ИСЛАМА В СРЕДНЕЙ АЗИИ В
РАБОТАХ ЗАПАДНЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ.....196

Б.З. Кенжегулов, Ж. Сайдолқызы, Р.Қ. Амангалиева

ДОКАЗАТЕЛЬСТВО НЕКОТОРЫХ ФОРМУЛ С ПОМОЩЬЮ ТРИГОНОМЕТРИЧЕСКИХ
ФУНКЦИЙ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....212

Г.Б. Кыдырбаева, А.С. Стамбекова

ОТНОШЕНИЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К CLIL
ТЕХНОЛОГИЯМ В МНОГОЯЗЫЧНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....229

Е.Н. Ноянов, М.Д. Байдаuletova, Б. Едил, Р.Ж. Мрзабаева

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕМЫ «НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОГО
ВОССТАНИЯ ПОД ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВОМ СЫРЫМА ДАТУЛЫ» ПО ПРЕДМЕТУ
ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА.....242

Д.А. Шрымбай, Э.Т. Адылбекова

МАССОВЫЕ ОТКРЫТЫЕ ОНЛАЙН-КУРСЫ (MOOCS) КАК ИНСТРУМЕНТ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ.....254

ЭКОНОМИКА**А.А. Абдикадинова, Ж.Т. Темирханов**

ЭФФЕКТИВНОСТЬ НАУЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ: ПЕРСПЕКТИВА ГОСУДАРСТВЕННОГО
АУДИТА.....271

Е.Б. Аймагамбетов, М.К. Жоламанова, Е.А. Ставбунник

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ
ЭКОЛОГИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ РЕГИОНА (НА ПРИМЕРЕ КАРАГАНДИНСКОЙ
ОБЛАСТИ).....288

А. Алибекова, Л. Сембиева, З. Башу, С. Идырыс, К. Кристаукас

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ РАЗВИТИЯ
ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА302

Э.С. Балапанова, Р.К. Арзикулова, А.Т. Исаева, М.Н. Нургабылов, К.Н. Тастанбекова

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОГРАММ ПО ПОВЫШЕНИЮ ФИНАНСОВОЙ
ГРАМОТНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ.....316

М.К. Болсынбек, Р.А. Ерниязов, А.А. Ауесбекова, М.Т. Жумажанова, К.Б. Байдаирова

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В БУХГАЛТЕРИИ: ПРЕИМУЩЕСТВА И ВЫЗОВЫ.....333

А.Ж. Ибрашева, К.М. Камали, А.Ж. Сугурова, Ш.А. Игенбаева, К.Ж. Демеуова

ПУТИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗДЕЛЕНИИ ОТРАСЛЕЙ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....345

З.О. Иманбаева, Е.К. Кунязов, Д.С. Бекниязова, Г.Ы. Бекенова, М.Н. Нургабылов

ЛОГИСТИКА КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ БИЗНЕСА.....358

А.М. Казамбаева, С.М. Есенгалиева, К.У. Нурсапина, Н.А. Ибадильдин, А.А. Саякбаева ИНТЕГРИРОВАННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА: РОЛЬ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ НАУКОЙ И БИЗНЕСОМ	376
Г.К. Кенес, Р.К. Берстембаева, Г.М. Мукашева, Г.А. Орынбекова, Д.Т. Жуманова ЭКОНОМИКО-СОЦИАЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ ПЕРЕХОДА К ОРГАНИЧЕСКОМУ СЕЛЬСКОМУ ХОЗЯЙСТВУ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	393
А. Кизимбаева, А.К. Кадырбергенова, Г.Т. Ахметова, А.Т. Жансейтов ПРЯМЫЕ ИНОСТРАННЫЕ ИНВЕСТИЦИИ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ (НА ПРИМЕРЕ АФРИКАНСКИХ СТРАН ВЕЛИКИХ ОЗЕР).....	413
Б.С. Корабаев, Г. Абуслидзе, Б.К. Кадыров, Б.А. Еспенбетова ПРОБЛЕМЫ МОДЕЛЕЙ УЧЕТА И АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ ПРИРОДООХРАННЫХ И ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЗАТРАТ.....	426
А.Е. Култанова, Х.Х. Кусайнов, Б.А. Жакупова, Н.В. Калюжная, А.С. Рахманова ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА.....	444
Д.С. Махметова, Э.Б. Тлесова, Л.Б. Габдуллина, А.Т. Карипова, М.Н. Нургабылов СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА РЕГИОНА.....	462
АГРОПРОМЫШЛЕННЫЙ КОМПЛЕКС И ЕГО РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	483
Б.Б. Мубаракова, Н.С. Кафтункина, М.М. Мухамедова, М.С. Каюмова, С. Дырка РОЛЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ.....	500
М.Б. Муратова, К.А. Абдыкулова, Д.С. Тенизбаева, Б.А. Сергазиева, Г.Е. Кожамжарова ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛЬНОСТЬ КАЗАХСТАНА И КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ РИСКОВ.....	514
Г.А. Насырова, Ш.Т. Айтимова РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ ЗАНЯТОГО НАСЕЛЕНИЯ.....	532
Г.А. Рахимжанова, А.Б. Майдырова, А.А. Кочербаева, Л.М. Шаяхметова ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА (НА ПРИМЕРЕ ВОСТОЧНО-КАЗАХСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	546
А.С. Садвакасова, А.Н. Ксембаева, Г.К. Демеуова, А.С. Мукатай, И.В. Бордияну СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМ УЧЕТА И ОЦЕНКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	563
К.Б. Сатымбекова, Ж.К. Тайбек, Д.С. Жакипбекова, Б.И. Сатенов, Е.Н. Несипбеков, И. Узун ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ ИХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ.....	581
К.Е. Шертимова, М.К. Сейдахметов, Ж.К. Тайбек, Г.Е. Мауленкулова, В. Сейтова ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ПОВЫШЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА АПК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТРАНСФЕРТА ТЕХНОЛОГИЙ.....	593

**CONTENTS
PEDAGOGYR**

U.M. Abdigapbarova, A.D. Syzdykbayeva, A.M. Baikulova DISCURSIVE ANALYSIS OF THE THEORIES OF NETWORK COMMUNICATIVE CULTURE AND DIGITAL ETIQUETTE.....	7
M. Abdinag, Zh. Korganbaeva, D. Karazhanova FEATURES OF CONTINUING EDUCATION IN THE TRAINING OF SPECIALISTS.....	18
S.K. Abildina, A.O. Auken, I.D. Bakirova, K.J. Balapanova, J.U. Dagarova DEVELOPMENT OF TRANSVERSAL SKILLS IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN.....	28
S.T. Aytbaev, S.V. Sumatokhin, A.A. Kitapbayeva, D.U. Seksenova, G.B. Atalikhova FORMATIVE ASSESSMENT – AS A TOOL FOR MONITORING METASUBJECT EDUCATIONAL RESULTS AT SCHOOL.....	38

M.B. Amanbayeva, A.D. Maimatayeva, S.A. Yessenturova, P.V. Stankeevich INTEGRATING THE RESULTS OF BIODIVERSITY RESEARCH INTO THE EDUCATIONAL PROCESS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	52
A. Amanzholova, R.K. Izmagambetova, O.S. Serikova DEVELOPMENT OF COGNITIVE SKILLS OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN BASED ON STEAM TECHNOLOGY.....	63
A.G. Aubakir1, D.U. Seksenova, T.R. Ospanbek THE IMPORTANCE OF MOOCS IN THE FORMATION OF DIGITAL COMPETENCIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS.....	76
M. Ashirimbetova, D. Shayakhmetova THE USE OF COGNITIVE STRATEGIES IN IMPROVING UNIVERSITY STUDENTS' LEVELS OF ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY.....	93
P. Yelubayeva, M. Burkitbayeva, G. Kulzhanbekova, A. Khamidova INCORPORATING MEDIA LITERACY IN LANGUAGE EDUCATION CURRICULUM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	102
Zh.S. Yergobekova, A.A. Kuralbayeva, A.B. Sakulova DIDACTIC SIGNIFICANCE OF TEXTS EMBEDDED IN THE TEXTBOOK OF THE KAZAKH LANGUAGE OF SECONDARY SCHOOL.....	112
M. Erdenov WAYS OF FORMATION OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF STUDENTS THROUGH EXTRACURRICULAR TEACHING OF ETHNOBOTANICAL KNOWLEDGE.....	126
G.Z. Iskakova, A.S. Yskak, N.A. Tasilov, R.ZH. Mrzabayeva EMPLOYEES OF POSTAL AND TELEGRAPH INSTITUTIONS OF THE SEMIRECHENSK REGION (SECOND HALF OF THE 19TH - FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY).....	142
G.I. Issayev, D.ZH. Yussupova, A. Issayev FORMING STUDENTS' RESEARCH SKILLS BY IMPLEMENTING STEM TECHNOLOGIES IN THE SUBJECT OF BIOLOGY.....	153
R.I. Kadirbayeva, B.T. Alimkulova, A.M. Bazarbayeva, Kh.T. Kenzhebek APPLICATION OF MIXED LEARNING TECHNOLOGY IN THE STUDY OF THE CONTENT LINE OF THE SCHOOL MATHEMATICS COURSE «EQUATIONS AND INEQUALITIES».....	169
Zh.R. Karatayeva, G.M. Abildinova, Celal Karaca LITERATURE REVIEW: INTERCONNECTION OF RENEWABLE ENERGY SOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION.....	185
M. Kasimbekova, E.T. Kartabayeva, R.ZH. Mrzabayeva THE PROBLEM OF PENETRATION AND STATEMENT OF ISLAM IN CENTRAL ASIA IN THE WORKS OF WESTERN RESEARCHERS.....	196
B.Z. Kenzhegulov, Zh. Saidolkzyzy, R.K. Amangaliyeva PROVING SOME FORMULAS USING TRIGONOMETRIC FUNCTIONS IN HIGH SCHOOL.....	212
G. Kydyrbayeva, A. Stambekova ATTITUDES OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TOWARDS CLIL- TECHNOLOGIES IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	229
E.N. Noyanov, M.D. Baidavletova, B. Edil, R.ZH. Mrzabayeva PROBLEMS OF TEACHING THE TOPIC OF THE "NATIONAL LIBERATION UPRISING LED BY SYRYM DATULY" IN THE DISCIPLINE OF HISTORY OF KAZAKHSTAN.....	242
D. Shrymbay, E. Adylbekova MASSIVE OPEN ONLINE COURSES (MOOCS) – A TOOL FOR IMPROVING THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	254

EKONOMICS

A.A. Abdikadirova, Zh.T. Temirkhanov RESEARCH OUTPUT EFFECTIVENESS: A PUBLIC AUDIT PERSPECTIVE.....	271
Ye.B. Aimagambetov, M.K. Zholamanova, Ye.A. Stavbunik ANALYSIS OF THE STATE OF STATE MANAGEMENT OF SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT OF THE REGION (ON THE EXAMPLE OF THE KARAGANDA REGION).....	288

A. Alibekova, L. Sembiyeva, Z. Bashu, S. Ydyrys, C. Christauskas ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF NATURAL RESOURCES IN THE FRAMEWORK OF THE DEVELOPMENT OF STATE AUDIT	302
E. Balapanova, R. Arzikulova, A. Issaeva, M. Nurgabylov, K. Tastanbekova ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF FINANCIAL LITERACY PROGRAMS IN KAZAKHSTAN.....	316
M. Bolsynbek, R. Yeriyazov, A. Auyesbekova, M. Zhumazhanova, K. Baidairova ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ACCOUNTING: ADVANTAGES AND CHALLENGES....	333
A. Ibrasheva, K. Kamali, A. Sugurova, Sh. Igenbayeva, Demeuova K. WAYS TO DEVELOP INNOVATIVE ACTIVITY IN THE DIVISION OF SECTORS OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	345
Z. Imanbayeva, Y. Kunyazov, D. Bekniyazova, G. Bekenova, M. Nurgabylov LOGISTICS AS A KEY FACTOR OF BUSINESS EFFICIENCY.....	358
A. Kazamyayeva, S. Yessengaliyeva, K. Nursapina, N. Ibadildin, A. Saiakbaeva INTEGRATED APPROACHES TO IMPROVING THE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL PRODUCTION: THE ROLE OF COOPERATION BETWEEN SCIENCE AND BUSINESS.....	376
G. Kenges, R. Berstembayeva, G. Mukasheva, G. Orynbekova, D.T. Zhumanova ECONOMIC AND SOCIAL IMPACT OF THE TRANSITION TO ORGANIC AGRICULTURE IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	393
A. Kizimbayeva, A.K. Kadyrbergenova, G.T. Akhmetova, A.T. Zhanseitov FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN DEVELOPING COUNTRIES (THE CASE OF THE GREAT LAKES COUNTRIES OF AFRICA).....	413
B.S. Korabayev, G. Abuselide, B. Kadyrov, B. Yespenbetova PROBLEMS OF ACCOUNTING AND ANALYSIS MODELS OF THE EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL AND ECOLOGICAL COST SYSTEMS	426
A. Kultanova, X. Kusainov, B. Zhakupova, N. Kalyuzhnaya, A. Rakhmanova IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF MIGRATION POLICY AS A FACTOR IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN.....	444
D.S. Makhmetova, E.B. Tlessova, L.B. Gabdullina, A.T. Karipova, M. Nurgabylov THE STATE AND PROSPECTS OF DIGITALIZATION OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REGION.....	462
Y. Mengdikul, G. Kenges, Zh. Bashieva, E. Balapanova, R. Aitmanbetova AGRICULTURAL COMPLEX AND ITS ROLE IN ENSURING COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY	483
B.B. Mubarakova, N.C. Kaftunkina, M.M. Mukhamedova, M.S. Kayumova, Dyrka Stefan THE ROLE OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS IN PROVIDING EMPLOYMENT OF THE POPULATION.....	500
D. Muratova, K. Abdykulova, J. Tenizbaeva, B. Sergazieva, G. Kozhamzharova KAZAKHSTAN'S FINANCIAL STABILITY AND RISK ASSESSMENT CRITERIA.....	514
G. Nassyrova, Sh. Aitimova RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE EVOLUTION OF THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF THE EMPLOYED POPULATION.....	532
G.Rakhimzhanova, A. Maidyrova, A.A. Kocherbayeva, L. Shayakhmetova ECONOMIC ASSESSMENT OF THE QUALITY OF HUMAN CAPITAL (ON THE EXAMPLE OF THE EAST KAZAKHSTAN REGION).....	546
A. Sadvakassova, A. Xembayeva, G. Demeuova, A. Mukatay, Il. Bordiyanu CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF ACCOUNTING SYSTEMS AND ASSESSMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AN ENTERPRISE.....	563
K. Satymbekova, Zh. Taibek, D. Zhakipbekova, B. Satenov, Ye. Nesipbekov, Y. Uzun WAYS TO IMPROVE THE PROCESSES OF IMPLEMENTING INNOVATIVE PROJECTS AND DETERMINING THEIR ECONOMIC EFFICIENCY.....	581
K.E. Shertimova, M.K. Seidakhmetov, Zh.K. Taibek, G.Ye. Maulenkulova, V. Seitova THE ECONOMIC MECHANISM OF INCREASING THE INNOVATION POTENTIAL OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN WITH THE USE OF TECHNOLOGY TRANSFER.....	593

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 30.12.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

38,5 п.л. Тираж 300. Заказ 6.